

Da la tgirunza devota a la spezialista da tgira moderna

Elsbeth Wandeler

Pudais Vus As regurdar da las tgirunzas da pli baud, cun lungs scussals alvs e schlappas tractadas cun amet, che tgiravan a moda sacrificanta lur pazients e servivan devotamain als medis? Quest maletg ha fatg plaz a quel da la spezialista da tgira moderna e segira da sasezza. Sut il squitsch da spargnar dad oz èsi necessari da defender ils gronds progress dals ultims onns.

Il maletg da la tgirunza devota stat per la societad da pli baud, nua che la tgira da malsauns pussibilitava a las dunnas burgaisas nunmaridadas da lavurar ordaifer chasa. La renconuschientscha sociala steva dentant en ferma cuntradiziun cun la remuneraziun quasi simbolica da las tgirunzas. La tgira da malsauns na saja betg ina vaira professiun, mabain plitost ina vocaziun, argumentav'ins da lez temp per supprimer mintga opposiziun cunter il status da sfruttament, giuditgond quella sco indegna d'ina dunna e sco tradiment a la vocaziun.

Da la grazia d'astgar servir

Sche las tgirunzas supportavan questas cundiziuns da basa materialas ed idealas, lura pudevan ellas giudair in aut prestige social. "Enturn il 1930 existiva ina discrepanza sorprendenta tranter l'aut prestige social da las tgirunzas e lur situaziun materiala precara", ha scrit l'istoricher Alfred Fritschi en ses cudesch "Schwesterntum".

Las cundiziuns da lavur èn sa meglieradas mo plaunsieu. L'onn 1956 ha la Confederaziun fixà il temp da lavur maximal a 54 uras per emna. Las davosas schlappas èn svanidas pir ils onns settanta. Cun l'emancipaziun da las dunnas en il medem temp è sa midada era la relaziun da las tgirunzas cun lur professiun. Ellas han pretendì in salari adattà a la responsablada da lur professiun e temps da lavur che lubivan era ina vita privata. Il motto era cler: Nus na vulain betg pli esser servientas, mabain emploiadas che gudognan avunda per viver! Ils tgirunzs han pretendì ina paja che pussibilitava da nutrir ina famiglia. Cun las pretensiuns da paja la mitad dals onns novanta ha il cumbat per ina paja gista per um e dunna cuntanschì ses punct culminant.

Distanza tranter ils medis ed il personal da tgira

Florence Nightingale, l'inizianta da la tgira da malsauns moderna, ha constatà sin ils champs da battaglia da la Krim, che la meglra operaziun po mo avair success, sche la plaja vegn suenter tractada a moda professiunala ed uschia impedida in'infecziun. Ils medis han sustegnì Florence Nightingale e promovì la professiunalisaziun da la tgira. Quai ha gi per consequenza che la furmaziun ed il champ da lavur da la tgira èn s'orientads fermamain als basegns ed a las pretensiuns dals medis. La tgira da basa n'era gia da quel temp betg fitg renconuschida e vegniva considerata sco servetsch misericordavel,

adempli tras vocaziun cristiana. La logica era clera: cun il tractament e la tgira serviva la tgirunza al medi, cun la tgira da basa a Dieu.

Era sch'ils medis han reconuschì l'effect da la tgira professiunala, na vulevan betg tuts engaschar tgirunzas bain scoladas. Inqualins resentivan la furmaziun tecnic-medicinala fundada dal persunal da tgira sco smanatscha cunter il monopol da tgira dals medis. Quai è dentant sa midà, cura ch'ils medis èn vegnids integrads pli fermamain en la furmaziun dal persunal da tgira ed il svilup da la medischina ha cumenzà a pretender adina dapli savida da las tgirunzas e dals tgirunzs. E tuttina na faschevan ils medis nagins sforzs per meglierar il status dal persunal. Uschia ha Hans Rudolf Sahli, da lez temp president da la Federaziun dals medis svizzers, declarà anc il 1987 che "activitads sindacalas na tutgian betg en il spital e na sajan betg cumpatiblas cun l'etos da la professiun".

La tgira pretenda in tractament equal

In'emprima midada da paradigma ha la furmaziun da tgira fatg il 1992 cun introducir las novas disposiziuns da scolaziun. Quellas han rendì vesibel che la tgira è dapli che mo accziuns delegadas dals medis. Era la furmaziun cuntinuada s'orientava a l'entschatta fermamain als basegns dals medis. Quai mussa la gronda muntada da la tgira d'operaziun, d'anestesia e da la tgira intensiva. Etappas impurtantas per la professiunalisaziun èn stadas il svilup da las furmaziuns cuntinuadas spezializadas per il sector da tgira e la creaziun d'in studi da scienza da tgira.

Per la tgira èsi impurtant ch'ils responsabels vegnian integrads en las structuradas da direcziun dals spitals. Il persunal da tgira dispona da la savida pratica e teoretica necessaria e tuttina na vegnan lur cumpetenzas darar stimadas tuttina fitg sco quellas dals medis u dals caders administrativs. Era il fatg che la tgira da malsauns è ina professiun da dunnas n'explitgescha betg questa situaziun. La quota dals umens en las professiuns da tgira è pli bassa che 10%, e tuttina lavuran quatter da tschintg umens en posiziuns da cader. Quest fatg n'ha betg augmentà substanzialmain la valur da la tgira sco servetsch. Las decisiuns impurtantas en ils spitals svizzers vegnan a prender era en l'avegnir las disciplinas cun la pli gronda valur economica. Quai n'èn deplorablmain betg uschè bunas vistas per la tgira da malsauns.

Elsbeth Wandeler, tgirunza diplomada

Manadra da la politica da professiun da l'Associaziun svizra da tgirunzas e tgirunzs

L'influenza dals pajais d'ultramar sin la tgira da malsauns en Svizra

cj. En Svizra romana ed oravant tut a Losanna èn las tgirunzas da Quebec (Canada) stadas ditg in element impurtant en la chadaina da la tgira da malsauns. Era sche lur dumber è en il fratemp sa reduci, ha lur pratica da tgira sveglià l'interess dals responsabels en noss spitals. En ils Stadis Unids ed en il Canada vegn la perscrutaziun en il sector da la tgira da malsauns considerata gia dapi blers onns sco prioritara. Per quai vegnan rimnadas sistematicamain datas per optimar la tgira da malsauns a favur dals pazients, da las famiglias e da la societad, e gidar a raziunalisar il meglier pussaivel las prestaziuns da

tgira. Per il Cussegl internaziunal da las tgirunzas ha la tschertga da servetschs da tgira rentabels e da buna qualitat sveglià il basegn d'ina pratica, che sa basa sin resultats scientifics e perscrutaziuns en il sectur da la tgira da malsauns. La fermezza da la lavur prestada en ils Stadis Unids ed en il Canada è tenor la renumada experta da tgira Hélène Brioschi Levi, manadra da la tgira en il spital universitar da Losanna, il fatg ch'ella mussa co ch'ins po resguardar las pretensiuns da qualitat ed a tedem temp las mesiras da spargn. Ils studis demussan era la gronda necessitad da tschertas prestaziuns da tgira, schebain ch'ellas   n charas. En il temp dad oz vegn la perscrutaziun da l'exteriur cumplettada adina dapli tras activitads da retschertga svizras. Il nov institut da las ciencias da tgira da la facultad da medischina da l'universitad da Basilea    in element central per la perscrutaziun. Differentas lavurs preschentadas l     n remartgablas, perquai ch'ellas cumpiglian tut ils aspects da las dumondas da sanadad actualas e correspundan als basegns da noss pajais.